

15 december 2019 zondag Gaudete – verheugt u

Lezing: Jesaja 35

Vandaag hebben we een gedeelte uit het boek van de profeet Jesaja gelezen. Zoals dat ook op deze adventszondag in veel kerken gebeurt. Het is duidelijk dat we in de sfeer van de poëtische, beeldende taal terecht zijn gekomen. Jesaja de profeet woont in Jeruzalem. Hij leeft in de 8e eeuw voor Christus. Lang geleden, in een tijd dat de koninkrijken van Israël en Juda worden bedreigd door buitenlandse machten. We zijn met Jesaja eeuwen terug in de tijd, en toch lijkt het soms bedrieglijk veel op de actualiteit van vandaag. Is er iets nieuws onder de zon?

Hoe dan ook, Jesaja de profeet geeft het woord van God door. Dat klinkt de ene keer bemoedigend en hoopvol, zoals vandaag. Maar soms is de boodschap van de profeet kritisch en waarschuwend, als het gaat om misstanden in de toenmalige samenleving. Nu valt het op dat als de profeet kritisch is, hij vrij direct spreekt en concreet benoemt wat er mis is. Vaak gaat het om sociale misstanden. Mensen belijden van alles met de mond, maar ondertussen laten ze het onrecht voortbestaan. Ook daarvan geldt, er is niets nieuws onder de zon.

Maar als de profetische boodschap letterlijk vooruit blik, de toekomst belicht, dan krijgen zijn woorden dikwijls die beeldrijke, fantasievolle kleur zoals we dat vandaag horen. Dan gaat het over woestijnen en dorre vlakten die welig gaan bloeien; een woestijn die juicht en jubelt van vreugde. Het is alsof de fantasie met de profeet op de loop gaat.

Verlamden zullen springen als herten; de mond van de stommen zal jubelen; waterstromen de woestijn splijten en beken de dorre vlakten doorsnijden. De boodschap is: inwoners van Jeruzalem, wanhoop niet. Ook al verzamelen zich de legers van de vijand rondom, ook al dreigt er de ballingschap – of is die misschien al werkelijkheid voor een deel van de bevolking – er komt een tijd dat de Heer Sion (Jeruzalem) bevrijdt. De ballingen keren weer huiswaarts. “Jubelend komen zij naar Sion”. En die boodschap wordt dus bij de profeet in prachtige, bloemrijke taal verpakt, zodat er bijvoorbeeld wordt gezegd: ‘gejuich en vreugde trekken de stad binnen, gemjammer en verdriet vluchten eruit weg’.

Nu zou je kunnen zeggen, als de boodschap is dat het volk niet hoeft te wanhopen, als het woord van God is dat de dreigende ballingschap niet het einde is, dan kan de profeet dat toch ook gewoon zakelijk mededelen. Beknopte informatie wordt meestal beter verwerkt dan allerlei wollige taal. Dat geeft maar ruis, zeggen de communicatiedeskundigen. Maar wat die deskundigen ruis noemen, is nu juist de basis van profetische taal en, belangrijker, maakt het effect ervan uit. Want van een dorre mededeling hoort niemand op. En dan zouden wij op onze beurt, deze informatie van eeuwen geleden, niet eens meer opmerken. Wat gaat ons dat aan, wat er eeuwen geleden in Jeruzalem speelde, of dit nu voor, tijdens of na de ballingschap is gezegd. Wij hebben vandaag genoeg eigen problemen aan het hoofd.

Het gaat bij Jesaja om profetische taal is, taal van de verbeelding. Die beperkt zich niet tot zakelijke mededelingen die je evengoed op een beknopte manier had kunnen overbrengen. Nee, de beeldtaal van de profeet brengt van alles in beweging, zodat ook wij geraakt worden en onze eigen verbeeldingskracht aan het werk gaan zetten.

Gejuich en vreugde trekken de stad binnen; gejammer en verdriet vluchten eruit weg – dat moet je voor je zien, en dan krijg het betekenis. Dan hoop je misschien wel dat het ook in je eigen leven te laten gelden. De voordeur open te gooien en de vreugde binnen te laten stromen, terwijl het verdriet en de misère miezerig door de achterdeur afdruipten. Weg ermee, opgeruimd staat netjes.

Het centrale beeld vanmorgen is natuurlijk de woestijn. Waarschijnlijk denkt u dan aan een grote zandbak, de Sahara. Eindeloze vlakten met zand. Een gebied waar niets leeft. Maar klopt dat wel?

De woestijn - dat is land waar je geen landbouw op bedrijven kunt; waar wel wat groeit, maar het is karig en schraal. Je kunt er hooguit wat kleinvee op weiden. Er is te leven, maar het valt niet mee. Het is land zonder overvloed. Je wordt teruggeworpen op het elementaire.

De woestijn is in de Bijbel een plek waar verrassend veel leven is, waar mensen leven en door heen trekken, waar mensen zich terugtrekken – dat doet Jezus ook. De woestijn is het schrale land, waar de elementen het beetje leven dat er is teisteren, waar je kúnt overleven, maar alleen door je aan te passen. De woestijn is daar waar het leven en de levensbronnen karig zijn, maar ze zijn er wel.

In de eerste eeuwen van het christendom zochten vrome mannen en vrouwen bewust deze woestijn op om zich terug te trekken, om een leven te leiden van gebed en verstillings. Teruggeworpen op je zelf, alleen met God

Die woestijn, dat beeld wordt vandaag opgeroepen. Ik hoop dat u het een beetje aanvoelt: die woestijn is meer dan het plaatje in je hoofd, die woestijn kunnen we op allerlei plekken en in verschillende situaties aantreffen. Ook in ons eigen leven. Er is wel leven, maar het valt niet altijd mee.

Als het zwaar en moeilijk wordt, de dagen zich moeizaam aaneenrijgen, als er zorgen zijn, om te overleven, letterlijk of figuurlijk.

Die woestijn, dat kan de ervaring zijn dat het leven schraal wordt – dat alles wat voor jou van waarde en betekenis was, dat niet meer is, of niet meer zo is als voorheen. De wereld verandert. Je geloof verandert. Vaste zekerheden dreigen je te ontglippen – zand tussen je vingers. Wat moet je nog geloven? Waar kun je nog van op aan?

Dan krijgt die beeldspraak van de woestijn en van de dorre vlakte opeens een weerklank in de eigen situatie. Als je denkt dat er niets groeien kan, kan er zomaar een teken van kleur en van leven opbloeien, dat alles in een ander licht stelt. U hebt het vast wel eens gezien: die versnelde beelden in een mooie natuurfilm van een stoffig en droog woestijnlandschap dat na een fikse regenbui in een mum van tijd verandert in een fris, groen bloeiende bloemenzee. Een beetje water doet wonderen. En dat betekent ook dat in het op het oog dorre land - allerlei zaden liggen te wachten om tot bloei te komen.

Waar je op het eerste oog aan voorbij kijkt, wat onzichtbaar is, blijkt er wel degelijk te zijn en op het goede moment te wachten. En zo, zo kan het zijn in ons eigen leven – misschien wel in onze huidige wereld. Er liggen allerlei zaadjes verborgen en verstopt die maar iets nodig hebben om tot ontkiemen te komen.

Die beeldspraak van de profeet nodigt als het ware uit om met dezelfde, poëtische, fantasievolle ogen naar onze eigen werkelijkheid te kijken. En dan speelt de afstand van eeuwen opeens geen rol meer. Is er iets nieuws onder de zon?

En Advent zou dan kunnen betekenen: het vermogen ontwikkelen om op die manier naar ons eigen leven te kijken. Om de onvermoede groeikrachten te ontdekken, om de kiemen van een nieuwe toekomst en van een andere wereld bloot te leggen. Het enige wat er dan toe doet is of wij bereid zijn onze werkelijkheid met de fantasievolle ogen van de profeet te bekijken, die als het ware zegt: er zit altijd meer in dan voor ogen is. De dorre vlakte van de woestijn is in staat te bloeien als een roos. Dat is Advent.

De bijbel nodigt ons uit om altijd meer te verwachten dan kan, om het onmogelijk te verwachten, dat er ooit een dag van vrede zal zijn.

In de adventstijd loopt 'hoopvol verwachten' als een rode draad door de vier weken naar kerst.

Daarbij, op deze derde advent, vieren we vandaag ook het avondmaal. En avondmaal vieren heeft dat ook niet alles te maken met verwachting?

Kijken met ogen van verwachting.
In het avondmaal, dóór het avondmaal heen,
kunnen we een glimp van toekomst zien,
een flikkering van wat zóu kunnen zijn:

Niet een wereld waarin mensen tegenover elkaar staan,
maar één waarin we zij aan zij staan..
Niet een wereld waarin mensen zorgen hebben om brood
en bed,
maar één wereld waarin gewoon het brood
wordt doorgegeven en
doorgegeven, en doorgegeven,
en dan nog zal er genoeg zijn.
Niet een wereld waarin je voorbij wordt gelopen,
zonder dat je wordt gezien.
Maar een wereld waarin je wordt aangekeken,
en met respect benaderd.
Niet een wereld waarin je tekort komt aan liefde,
Maar een leven waarin je geliefd wordt, geliefd bént.
Dat díe wereld zo ons heden, deze ruimte kan
binnendringen.
En met díe blik van verwachting
kan dan dit hier en nu voor heel even die bloeiende
toekomst worden.
Dat wij met die verwachting naar de toekomst durven te
kijken.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger